

לידיעת בידן, ממשלת ישראל ממשיכה בשלה

שאול אריאלי | הארץ | 22 בינואר 2021

<https://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.9471844>

הנשיא לשעבר דונלד טראמפ צפוי להיעלם מהזירה הפוליטית ולחדול ממעורבותו בסכסוך הישראלי-פלסטיני, אך על גלי ההדף של "חזון השלום" שהציג בתחילת השנה, ממשלת נתניהו ממשיכה לקדם וליישם את חזונה — להחיל את הריבונות הישראלית על שטחי C. למרות גל ה"נורמליזציה" ששוטף, לכאורה, את ישראל ודחיית מועד הסיפוח, נראה כי עד שממשל בידן יעז להציג תוכנית מעשית שתבטא את הצהרת התמיכה של הנשיא החדש בפתרון שתי המדינות, או לפחות תחשוף "שיניים" מול התוכנית הישראלית, ישראל תצעד עוד כברת דרך משמעותית במימוש תוכניתה.

ממשלת נתניהו מקדמת את יצירת התנאים לסיפוח שטחי C, בתוכנית שכוללת שלושה תחומים: הרחבת ההתנחלויות ו"הלבנת" המאחזים הלא חוקיים, מהלכים משפטיים, ובניית תשתיות תחבורה. זוהי תוכנית משיחית שנשענת על מיליארדים מכספי משלמי המסים הישראלים, ונועדה לקיים ולתחזק מערך התיישבותי שכל ייעודו מניעת הקמת מדינה פלסטינית. אלא שמדובר במערך עני, חסר כל נוכחות דמוגרפית ומרחבית משמעותית — שחלקו נשען על "כידוני צה"ל" ועל הפרת החוק — ומוצא את פרנסתו בתחומי הקו הירוק ובסבסוד מסיבי וחסר אחריות של הממשלה, על חשבון פרויקטים חיוניים בתחומי ישראל. וכל זאת, כדי למנוע את הנחוצ לעתידה הציוני והדמוקרטי של מדינת ישראל — היפרדות מדינית ופיסית מהפלסטינים בגדה.

בתחום הראשון, הרחבת התנחלויות והלבנת מאחזים לא חוקיים, בנימין נתניהו ושר הביטחון בני גנץ אישרו לאחרונה את בנייתן, או קידומן, של 5,787 יחידות דיור בהתנחלויות ובמאחזים. בדיקת מיקום היחידות שאושרו מעלה, כי לא עומד מאחוריו שום סדר יום מדיני בנוגע לעתיד ההתנחלויות, אם יישקל בעתיד פתרון שתי המדינות. ההיפך הגמור: הרוב המכריע של האישורים ניתן להתנחלויות הקטנות והמבודדות, שממוקמות מחוץ לכל ההצעות המדיניות של מדינת ישראל לגבול הקבע עם פלסטין.

64% מיחידות הדיור שאושרו נמצאות מחוץ להצעה שהציגה ישראל בוועידת אנאפוליס (2008), שכוננה לאפשר לה להשאיר בריבונותה 85% מהישראלים הגרים מעבר לקו הירוק; 89% מיחידות הדיור נמצאות ממזרח למכשול הביטחון הבנוי, ו-68% מהן נמצאות ממזרח למכשול המתוכנן; 80% נמצאות אף ממזרח לגבול הקבע האופטימלי שגובש במחקר מעמיק של "תנועת מפקדים למען ביטחון ישראל", שיאפשר להשאיר 80% מהישראלים שמעבר לקו הירוק תחת ריבונות ישראל.

על יחידות הדיור הנ"ל יש להוסיף את הבנייה המתוכננת בשכונת "גבעת המטוס" בדרום ירושלים, ב"מבשרת אדומים" (E1) שבמעלה אדומים, וב"גבעת עיטם" שבאפרת, שנועדו לנתק את ירושלים הערבית מהמרחב הפלסטיני שמסביבה.

בתחום השני, מהלכים משפטיים, בשנים האחרונות הועמקה השיטה של סיפוח דה-פקטו על ידי קידום חקיקה ישירה של הכנסת על השטחים הכבושים, כפי שמתאר בהרחבה המכון הישראלי לדמוקרטיה, זאת בניגוד לשימוש שנעשה בעבר בצווים של המפקד הצבאי. ב-2017 קבעה הממשלה, כי ועדת השרים לחקיקה לא תקדם חקיקה בלי לבחון אם יש צורך להחיל כל חוק שמוצע על הישראלים שחיים בשטחים, ומהי הדרך לעשות זאת. לצורך זה הוקם אשכול ייעודי במשרד המשפטים לעניין החלת הדין

הישראלי בשטחים. ב-2016 הוקמה בכנסת ועדת המשנה לענייני איו"ש (תת-ועדה של ועדת החוץ והביטחון), העוסקת בסוגיות אזרחיות הנוגעות לשטחים ומטפלת בקידום ענייני המתנחלים.

וכך, בכנסת ה-20 חוקקו שמונה חוקים ותיקוני חקיקה החלים ישירות על הגדה. כמה מהם משנים משמעותית את אופן השליטה הישראלית בשטחים, ומשפיעים ישירות על זכויות הפלסטינים. בין החוקים שאושרו: חוק ההסדרה (שבוטל על ידי בג"ץ ביוני); תיקון לחוק בתי המשפט לעניינים מינהליים, שהעביר מבג"ץ לבית המשפט לעניינים מינהליים בירושלים את הטיפול בעתירות מינהליות הנוגעות לשטחים בתחומי תכנון ובנייה, חוק חופש המידע, כניסה ויציאה מהגדה ומעבר בתוכה, וצווי הרחקה ופיקוח של הצבא (הממשלה מצפה שמהלך זה יוביל לפסיקה טובה יותר בעבור המתנחלים, בפרט בתחום התכנון והבנייה); תיקון חוק המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) והחלתו על מוסדות אקדמיים בהתנחלויות, דבר שביטל את ההפרדה שהיתה בין המועצה להשכלה גבוהה במדינת ישראל למל"ג-יו"ש; תיקון לחוק איסור אפליה במוצרים, שהוסיף איסור אפליה מחמת מקום מגורים. החוק חל עתה על התנחלויות כמו על יישובים בישראל. במקביל תוקן חוק הגנת הצרכן, באופן המחייב עסקים לסמן אם הם אינם מספקים הובלות או שירותי תיקון לאזור מסוים או ליישובים מסוימים בישראל או בהתנחלויות. בימים אלו אושר בקריאה טרומית חוק "הסדרת ההתיישבות הצעירה", ש"ילבין" את המאחזים הלא חוקיים.

בתחום השלישי, בניית תשתיות תחבורה, שרת התחבורה מירי רגב הודיעה בדצמבר על תקצוב וביצוע של שורת פרויקטים תחבורתיים חדשים בגדה, בעלות כוללת של כ-400 מיליון שקל, שחלקם ימומנו על ידי הסטת תקציבים מפרויקטים אחרים. הפרויקטים שאושרו: כביש עוקף לובן — כ-100 מיליון שקל; כביש מודיעין עילית-לפיד — כ-171 מיליון שקל; שיקוע קלנדיה — 103 מיליון שקל, וקידום תכנון כביש אדם-חיזמא, בעלות של 17 מיליון שקל.

החלטה זו באה בהמשך לתוכנית האב האסטרטגית לתחבורה, שרגב השיקה בנובמבר בנוכחות ראשי הרשויות ביו"ש, ולוותה בהכרזה: "אנחנו לא מורידים את הרגל מהגז. אנחנו מחילים ריבונות דה-פקטו". בתוכנית האב מדובר על סלילת 167 ק"מ של כבישים ראשיים חדשים, ובנוסף הנחת כ-200 ק"מ של מסילת רכבת. התוכנית תעלה עשרות מיליארדי שקלים.

המאמץ התחבורתי מתמקד בשני אזורים. הראשון מבקש לחבר את צפון השומרון ודרום מזרח יהודה — שני אזורים שבהם הנוכחות היהודית אפסית — למערך ההתיישבותי המרכזי ביו"ש ולישראל. במרחב שבין גוש עציון לקו הירוק בדרום הגדה חיים כיום 20 אלף ישראלים ו-800 אלף פלסטינים. ההיבט השני, סלילת מסילת רכבת על רכס ההר, בצמוד להתנחלויות הישראליות המבודדות, שתחבר אותן לעפולה מצפון ולקריית גת מדרום-מערב.

תוכנית זו, כאחרות שהשיקו ממשלות ישראל במסגרת הסיפוח הזוחל, לא תכריע את הדמוגרפיה הפלסטינית — רוב מוצק של 84% מאוכלוסיית הגדה (ללא ירושלים). היא לא תכרסם בשליטה המרחבית של הפלסטינים — בעלות פרטית על יותר ממחצית האדמות בשטחי C. היא אף לא תשפר את הדירוג הסוציו-אקונומי של המתנחלים — 31% מהם, כולם חרדים, חיים בשתי הערים שברשימת 11 היישובים העניים ביותר בישראל (אשכול 1). כ-10% נוספים, רובם חרדים, נמצאים בשליש התחתון (אשכולות 2-3). רק 4%, כולם חילונים שרובם חיים בהתנחלויות שצמודות לקו הירוק, מדורגים בשליש הגבוה של הסולם (אשכול 9). בהעדר חקלאות ישראלית ואזורי תעשייה שבהם עובדים ישראלים, 60% מכוח העבודה הישראלי שמתגורר בגדה עושה את דרכו יום-יום לעבודה בתחומי הקו הירוק, ומערך התחבורה היקר יסייע בידם להמשיך ולעשות זאת. 25% נוספים, פי שניים מהשיעור בתחומי הקו הירוק, מועסקים במערכת חינוך מסובסדת עם הוצאה לנפש גבוהה במיוחד.

הצעדים הללו יצטרפו לצעדים קודמים של ממשלות ישראל שיובילו לאחת משתי תוצאות. האחת: המשך הסכסוך עם כל השלכותיו החברתיות והכלכליות הקשות על החברה בישראל, והאמרת המחירים שישראל תידרש לשלם במונחים של פינוי והשקעות אבודות ביום שתתפכח — לבד או לאחר לחץ בינלאומי — ותצעד מחדש לפתרון שתי המדינות. התוצאה השנייה: מעבר מהסיפוח הזוחל לסיפוח באמצעות חוק, שיוביל את ישראל למדינה אחת עם רוב ערבי ומשטר לא דמוקרטי, שמשמעם קץ החזון הציוני של האבות המייסדים.

אל"מ (במיל) ד"ר אריאלי הוא עמית מחקר במכון טרומן לשלום וחבר ועדת ההיגוי של 'מפקדים למען ביטחון ישראל'

